

KLARTEXT OM JOBBEN

Germund Hesslow

Sydsvenska Dagbladet 1995-02-17

Denna krönika skall handla om grundläggande ekonomiska samband. Det kan kanske tyckas opåkallat att en fysiolog skall uttala sig i sådana frågor, när det finns så många andra duktiga ekonomiska debattörer - PO Enquist, Göran Greider, Sven Lindquist med flera. Att jag ändå vågar mig på det beror på att jag i mitt arbete har råkat göra några observationer som jag tror illustrerar en viktig princip.

Vad beror egentligen arbetslösheten på? När man följer den politiska debatten förefaller problemet vara att politikerna inte skapat tillräckligt många jobb. Än lanserar centerpartiet en radikal satsning som skall ge 100 000 nya jobb. Socialdemokraterna är ännu duktigare och presenterar ett förslag som ger 200 000 jobb. Man undrar bara hur länge det skall dröja innan någon kommer på idén att "satsa" ännu mer, så att det blir 300 000 jobb.

Slår man upp en elementär lärobok i ekonomi - det räcker i själva verket med samhällskunskap för grundskolan - t.ex. kapitlet om tillgång och efterfrågan, så får man veta att ju högre priset är på en vara eller en tjänst, desto färre är det som vill köpa. Man kan också inhämta att om priset är tillräckligt högt, så blir inte alla varorna eller tjänsterna sålda.

Priset på arbete kallas som bekant lön, och om man får tro den ekonomiska sakkunskapen, så skulle man dra slutsatsen att osålt arbete, dvs arbetslöshet, är en följd av att lönen är för hög i förhållande till efterfrågan. Min personliga horisont är begränsad, men jag måste erkänna att de erfarenheter jag trots allt har till fullo bekräftar läroboken.

Till ganska nyligen försörjde sig doktoranderna vid medicinska fakultetens teoretiska institutioner i huvudsak med hjälp av sk doktorandstipendier eller "utbildningsbidrag". Dessa kostade omkring 12 000 kr per månad. Doktorandernas intresseorganisationer har emellertid lyckats genomdriva att dessa stipendier skall ersättas av reguljära tjänster på vilka olika lönekostnadspåslag skall läggas. Medicinarnas fackliga representanter har varit särskilt duktiga och har uppnått mycket kraftiga löneförhöjningar för doktorander med läkarexamen (en sådan doktorand kan mycket väl ha en högre lön än sin disputerade handledare). Vissa doktorander kostar därför nu omkring 28 000 kr per månad.

Eftersom de medel som fakulteten förfogar över inte har ökat, inser till och med den som inte tror på grundskolans kurs i ekonomi, att antalet doktorander som kan anställas måste minska.

Ett annat exempel illustrerar den omvända mekanismen. För att hjälpa arbetslösa akademiker att få yrkeserfarenhet har arbetsförmedlingarna ibland givit ganska frikostiga bidrag till lönen. På min institution har vi många uppgifter som skulle behöva utföras, men som inte blivit gjorda därför att vi inte haft råd att anställa någon som kan hjälpa oss. Att anställa den programmerare, som vi länge haft akut av, skulle t.ex. ha kostat ungefär lika mycket som en doktorand. Med hjälp av ett bidrag från arbetsförmedlingen skulle vi emellertid under en tid kunnat anställa en person till en kostnad av 1000 kr i månaden.

Det visade sig emellertid vid detta låga pris vara svårt att hitta någon kandidat. Det tycktes vara många som ville anställa programmeringskunniga ungdomar för tusen kr i månaden. Bristen på jobb förvandlades (som genom ett under?) till en brist på arbetskraft.

Dessa erfarenheter stärker misstanken att nationalekonomerna hade rätt när de klurade ut att en arbetsgivares pengar räcker till färre löner ju högre dessa är. Det grundläggande sambandet är inte konstigare än att fakultetens totala doktorand-anslag dividerat med 28 000 blir mindre än samma anslag dividerat med 12000.

När jag talar med bekanta som kan ekonomi, bekräftar de att arbetslöshetsproblemet är just så här enkelt - i teorin. Att det är svårare i praktiken beror på flera saker, bl.a. att många ogillar den lösning av arbetslöshetsproblemet som ligger i resonemangets förlängning - lönesänkningar. Därför hycklar man och mumlar istället för att tala klartext.

Det är emellertid ett ovedersägligt faktum att många skulle ha föredragit att vara doktorander med en lägre lön och sämre förmåner framför att vara arbetslösa och framför att ta ett annat bättre betalt arbete. Detta bevisas bl.a. av att många doktorander faktiskt nu drar sig fram på extraknäck, studielån och olika provisoriska försörjningar som ger dem väsentligt lägre inkomster än de gamla utbildningsbidragen skulle ha gjort. "Solidariteten" har faktiskt lett till att det finns doktorander med omkring 20,000 kr i månadslön, medan jag känner andra som överlever på mindre än en tredjedel av detta.

Jag vet inte om förhållandena vid universiteten liknar dem i andra delar av samhället, men om det är så, föreligger ett akut behov av att tala klartext om arbetslöshet och löner.